

Nr 218.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring; given Stockholms slott den 22 mars 1935.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän
pensionsförsäkring.

Häri genom förordnas, att 34 § lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

34 §.

Genom frivilliga avgifter skola svenska medborgare, under de förutsättningar och på de villkor Konungen bestämmer, kunna hos pensionsstyrelsen försäkras till erhållande av pension.

Försäkringstekniska grunder för denna försäkringsverksamhet fastställas av Konungen, varvid bestämmelserna i 213 § första och andra styckena lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse skola äga tillämpning.

De frivilliga avgifterna bilda en fond, vilken, i den mån Konungen ej stadgar undantag, förvaltas på sätt som gäller för den i 11 § omförmälda fonden.

Om regelbundet återkommande försäkringsteknisk undersökning av verksamheten enligt denna paragraf förordnas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer. Beträffande rätt till statsbidrag till pensioner på grund av då redan erlagda frivilliga avgifter skall dock gälla vad därom vid lagens ikraftträdande finnes stadgat.

¹ Senaste lydelse se SFS 1931:27.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1935.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet fråga om *ändring av 34 § lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring* samt anför:

Vid sidan av den *obligatoriska* allmänna pensionsförsäkringen i vårt land förekommer en av staten genom pensionsstyrelsen bedriven, på *frivilliga* avgifter grundad pensionsförsäkring. De lagföreskrifter, som för närvarande gälla med avseende å nämnda verksamhet, återfinnas i 34 § lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring. I övrigt regleras verksamheten genom av Kungl. Maj:t jämlikt nyssnämnda lagrum i administrativ väg meddelade föreskrifter, vilka återfinnas i kungörelse den 22 december 1927 (nr 489) med däri sedermera genom kungörelser den 22 juni 1928 (nr 290), den 5 juni 1931 (nr 234) och den 1 mars 1935 (nr 35) vidtagna ändringar samt i Kungl. Maj:ts brev till pensionsstyrelsen den 22 juni 1928 angående särskilda bestämmelser rörande den frivilliga försäkringen.

Enligt 34 § pensionsförsäkringslagen må envar svensk man eller kvinna genom erläggande av frivilliga avgifter försäkras till erhållande av pension att utgå vid varaktig oförmåga till arbete, dock icke före fyllda femton år, och, oberoende av arbetsoförmåga, från fyllda sjuttio år eller tidigare, när helst den försäkrade efter uppnåendet av viss ålder förklarar sig vilja komma i åtnjutande av pension. Försäkring må ock avse allenast pension att utgå från sålunda vald pensionsålder. Den, som fyllt sjuttio år, må försäkras till erhållande av pension att omedelbart utgå. Den ålder före fyllda sjuttio år, från vilken försäkrad må äga rätt uppbära pension, beloppet av de avgifter, som för envar försäkrad högst må erläggas, samt de försäkringstekniska grunderna för pensionsbestämmande fastställas av Konungen, vilken därjämte meddelar de föreskrifter, som rörande försäkring med återbetalning av erlagda avgifter och i fråga om försäkringens anordnande i övrigt erfordras. I den mån omständigheterna därtill föranleda, äger Konungen jämväl föreskriva, att

visst förvaltningsbidrag skall utgå av det belopp, varmed de för en person under ett år erlagda frivilliga avgifter sammanlagt överstiga 30 kronor. Det mot avgifterna enligt fastställda försäkringstekniska grunder svarande pensionsbeloppet ökas genom bidrag av statsmedel sålunda, att varje del därav, som motsvarar under ett kalenderår erlagda avgifter intill sammanlagt 30 kronor, höjes med en åttondel. De frivilliga avgifterna bilda en fond, vilken, i den mån Konungen ej stadgar undantag, förvaltas på sätt som gäller för pensionsförsäkringsfonden.

I de ovan nämnda av Kungl. Maj:t före den 1 mars 1935 meddelade bestämmelserna rörande ifrågavarande försäkringsverksamhet har föreskrivits bland annat följande.

För en och samma person må till och med det år, under vilket han fyller 17 år, erläggas högst 100 kronor årligen och för tiden därefter högst 250 kronor om året. Därest sålunda medgiven avgiftsinbetalning icke till fullo verkställts, må dock det enligt angivna regler tillåtna men icke erlagda avgiftsbeloppet helt eller delvis senare inbetalas. Önskar någon att för en person under samma kalenderår till blandad invaliditets- och ålderdomsförsäkring inbetala mer än sammanlagt 700 kronor, kan pensionsstyrelsen för överskottets godtagande föreskriva de villkor styrelsen kan finna lämpliga. På Kungl. Maj:ts prövning beror, huruvida i särskilda fall avgifter må inbetalas till högre belopp, än sålunda medgivits.

Av det belopp, varmed de för en person under ett kalenderår erlagda avgifterna sammanlagt överstiga 100 kronor, skola 3 % utgöra förvaltningsbidrag.

För avgift till blandad invaliditets- och ålderdomsförsäkring inträder rätt till pension antingen vid varaktig oförmåga till arbete, som inträffar efter fyllda 15 och före fyllda 62 år, eller, oberoende av arbetsförmåga, vid en pensionsålder, som skall vara lägst 62 och högst 70 år, men mellan dessa gränser är valfri. Vid ren ålderdomsförsäkring är pensionsåldern valfri mellan 55 och 70 år. Valet av pensionsålder behöver ej träffas förrän vid den tidpunkt, då den försäkrade önskar komma i åtnjutande av pension.

Pension på frivilligt erlagda avgifter utgår efter av pensionsstyrelsen utfärdade tariffer, vilka beräknas enligt de av Kungl. Maj:t fastställda försäkringstekniska grunderna för försäkringen. Enligt Kungl. Maj:ts ovannämnda brev till pensionsstyrelsen den 22 juni 1928 tillämpas för närvarande tariffer, vilka beräknats på grundval av, bland annat, en antagen räntefot av 4.3 procent.

I skrivelse den 27 februari 1935 har pensionsstyrelsen framhållit, att, bland annat på grund av det nuvarande ränteläget, ändring av de för närvarande gällande försäkringstekniska grunderna för bestämmandet av de frivilliga pensionernas storlek vore av behovet påkallad och att nya tariffer borde tillämpas så snart ske kan under innevarande år. Enligt pensionsstyrelsens mening är det emellertid önskvärt, att de i 34 § pensionsförsäkringslagen meddelade bestämmelserna rörande den frivilliga försäkringen redan från och med den tidpunkt, då dessa nya tariffer börja att tillämpas, erhålla den avfattning, som de eljest först längre fram skulle erhålla i samband med revisionen av pensions-

försäkringslagen i dess helhet. Pensionsstyrelsen föreslår därför viss ändrad lydelse av 34 § pensionsförsäkringslagen, avsedd att träda i kraft inom en tämligen nära framtid.

Pensionsstyrelsen anför i sin skrivelse följande:

I sitt utlåtande av den 10 oktober 1934 över 1928 års pensionsförsäkringskommittés betänkande med förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen har pensionsstyrelsen med avseende på den enligt 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring bedrivna frivilliga försäkringen uttalat vissa synpunkter och önskemål, som styrelsen anser böra beaktas vid en förestående omläggning av nämnda försäkring.

Ehuru det ganska länge stått klart för styrelsen, att, bland annat, ränteläget måste föranleda ändring av nu gällande, av Kungl. Maj:t fastställda försäkringstekniska grunder för bestämmandet av de frivilliga pensionernas storlek, syntes vid tidpunkten för avgivandet av styrelsens omförmälda utlåtande med en dylik ändring kunna anstå ännu någon tid. Pensionsstyrelsens uppfattning härvidlag grundade sig till en del på det förhållandet, att den frivilliga försäkringen till följd av själva sin struktur (avgifternas karaktär av engångsavgifter) icke är i lika hög grad som viss annan livränteförsäkring känslig för växlingar i läget på den allmänna räntemarknaden, medan å andra sidan av samma anledning varje mera avsevärd ändring av försäkringsvillkoren innebär avsevärda olägenheter för alla parter.

Efter ovannämnda tidpunkt har emellertid ränteläget ytterligare väsentligt försämrats och med hänsyn härtill har styrelsen ansett sig icke längre kunna uppskjuta frågan om ändrade försäkringstekniska grunder för den frivilliga försäkringen. Denna fråga är därför för närvarande föremål för utredning inom styrelsen och kommer att i sinom tid föranleda framställning till Kungl. Maj:t.

Emellertid har det vid övervägande av de olika spörsmål, som äro förknippade med frivillig försäkring, kommit att för styrelsen framstå som ett nära nog oeftergivligt önskemål, att den omläggning av sagda försäkring, vilken väntas skola vidtagas i samband med pågående revision av den allmänna pensionsförsäkringen, kan träda i tillämpning samtidigt med de planerade nya försäkringstekniska grunderna för den frivilliga försäkringen.

Med hänsyn till de möjligheter, som den nuvarande situationen erbjuder till utnyttjande av den frivilliga försäkringen på ett sätt, som icke avsetts och som kunde komma att innebära allvarlig fara för dess bärkraft, böra nya tariffer tillämpas så snart ske kan under innevarande år.

Pensionsstyrelsens förevarande framställning avser nu att söka Kungl. Maj:ts medverkan därtill, att pensionsförsäkringslagens bestämmelser, i vad desamma utgöra grundvalen för frivillig försäkring, måtte i sin nya utformning — utan avvaktan på en eventuell ny lagstiftning beträffande den allmänna pensionsförsäkringen i övrigt — kunna träda i kraft redan vid den tidpunkt, då de nya tarifferna skulle börja tillämpas. En sådan samtidighet vid de olika förändringarnas genomförande synes av praktiska förvaltnings-skäl nödvändig, om man vill förekomma synnerligen svåra olägenheter.

Pensionsstyrelsen förutsätter, att vid omarbetning av 34 § pensionsförsäkringslagen hänsyn tages till de synpunkter, styrelsen i sitt ovannämnda utlåtande den 10 oktober 1934 framhållit i fråga om statsbidragets bortfallande, förvaltningsavdragets procentuella fördelning på varje erlagt avgiftsbelopp oavsett dettas storlek, tillämpligheten av bestämmelserna i 213 § första och andra styckena lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse, statens garanti för pensionsbeloppen samt utsträckt möjlighet att förvärva en omedelbart utgående pension.

Härutöver synes det styrelsen kunna starkt ifrågasättas, om icke, med hänsyn till svårigheten att för yngre åldrar verkställa tillförlitliga invaliditetskalkyler, nu medgiven rätt till inbetalning av avgift till blandad invaliditets- och ålderdomsförsäkring för åldrar under 15 år borde borttagas.

Ovan angivna önskemål beträffande avfattning av ifrågavarande paragraf bekräfta det redan tidigare yppade behovet av en sådan mera allmän formulering av paragrafen, att åt Kungl. Maj:t överlåtes att bestämma, under vilka villkor pension på grund av frivillig avgift må utgå.

Under återopande av det anförda hemställer pensionsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå innevarande års riksdag att antaga ett vid skrivelsen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring av följande lydelse.

Envar svensk man eller kvinna må genom erläggande av frivilliga avgifter försäkras till erhållande av pension.

Villkoren för pensions utgående, beloppet av de avgifter, som för envar försäkrad må erläggas, de försäkringstekniska grunderna för pensions bestämmande samt de förvaltningsbidrag, som skola utgå av erlagda avgifter, fastställas av Konungen, vilken därjämte meddelar de föreskrifter, som i fråga om försäkringens anordnande i övrigt erfordras.

De frivilliga avgifterna bilda en fond, vilken, i den mån Konungen ej stadgar undantag, förvaltas på sätt som gäller för den i 11 § omnämnda fonden.

Beträffande avgifter och pensioner, som i denna paragraf avses, länder i tillämpliga delar till efterrättelse vad 12 § innehåller om verkställande av undersökning å vissa tider av pensionsvillkor och fond.

Samtidigt med den ovan återgivna framställningen hemställde pensionsstyrelsen, såsom redan tidigare anmälts för Kungl. Maj:t, i särskild skrivelse om viss inskränkning tills vidare av rätten till inbetalning av avgifter till den frivilliga försäkringen. Sistnämnda framställning var närmast föranledd av de möjligheter, som den nuvarande ekonomiska situationen erbjöd till utnyttjande av den frivilliga försäkringen på ett sätt, som icke avsetts och som kunde komma att innebära allvarlig fara för dess bärkraft, samt av den omständigheten att en omläggning av den frivilliga försäkringen kräver viss tid. I anledning av denna framställning utfärdade Kungl. Maj:t den 1 mars 1935 kungörelse (nr 35) angående ändrad lydelse i vissa delar av den ovan nämnda kungörelsen den 22 december 1927 rörande den frivilliga försäkringen. Den sålunda beslutade förändringen av villkoren för försäkringen, vilken trädde i kraft den 2 mars 1935, innebär att i avgifter till den frivilliga försäkringen icke utan pensionsstyrelsens medgivande må för en person under samma kalenderår inbetalas mer än sammanlagt 700 kronor.

*Departements-
chefen.*

Jag torde till att börja med få erinra om att Kungl. Maj:t efter anmälan den 22 februari 1935 av frågan om revision av den allmänna pensionsförsäkringen beslutat för det ändamål, som omförmäles i § 87 regeringsformen, inhämta lagrådets yttrande över, bland annat, ett av mig då framlagt förslag till lag om folkpensionering. Detta förslag innebar även ändringar i bestämmelserna rörande den av pensionsstyrelsen bedrivna frivilliga försäkringen. Ändringarna gingo i huvudsak ut på borttagande av det nuvarande statsbi-

draget till pensioner på grund av frivilliga avgifter, införande av möjlighet att uttaga förvaltningsbidrag av avgifterna även i den mån de icke överstiga 30 kronor per kalenderår, hänvisning till 213 § lagen om försäkringsrörelse i syfte att uttryckligt fastslå att för den frivilliga försäkringen skola tillämpas i försäkringstekniskt avseende lika betryggande grunder som vid privat livränteförsäkring samt slutligen överlämnande i större utsträckning än som för närvarande är fallet till Konungen att i administrativ väg utfärda för verksamheten reglerande föreskrifter. Beträffande skälen till de sålunda föreslagna ändringarna torde jag få hänvisa till den därvid anförda motiveringen.

I sitt den 26 april 1934 avgivna betänkande med förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen (statens offentl. utr. 1934:18) framhöll 1928 års pensionsförsäkringskommitté, att de för pensionsstyrelsens frivilliga försäkring tillämpade försäkringstekniska grunderna icke längre kunde anses betryggande, och kommitténs anmärkningar i sådant avseende hava ytterligare bestyrkts genom de ovannämnda, av pensionsstyrelsen gjorda framställningarna. Särskilt gäller detta i fråga om den räntefot, som ligger till grund för beräkningen av de mot erlagda avgifter svarande pensionerna. För den frivilliga försäkringen tillämpas, som ovan nämnts, en räntefot av 4.3 %, under det att man inom den privata livränteförsäkringen ansett försiktigheten kräva en övergång till 3 $\frac{1}{4}$ %, vilket även detta av försäkringsinspektionen godkänts endast som ett provisorium. Enligt ett uttalande av försäkringsinspektionen har man anledning räkna med möjligheten av att en ytterligare sänkning av räntefoten till 3 % kan komma att visa sig nödvändig.

Redan enligt gällande lag har Kungl. Maj:t att fastställa de försäkringstekniska grunder, som skola tillämpas för den frivilliga försäkringen, varför icke i och för sig erfordras någon lagändring för att vidtaga en sådan omläggning av dessa grunder, att de bliva fullt betryggande. Av praktiska skäl torde det emellertid vara lämpligt att, på sätt pensionsstyrelsen ifrågasatt, redan vid den tidpunkt, då nya tariffer utfärdas rörande storleken av de på frivilliga avgifter grundade pensionerna, låta de av mig i ovan nämnt sammanhang föreslagna nya bestämmelserna rörande den frivilliga försäkringen träda i kraft. Då pensionsstyrelsen i sin föreliggande framställning endast antytt dessa skäl, torde jag här få något närmare utveckla desamma.

Varje omläggning av grunderna för försäkringen är både tids- och kostnadskrävande. Omräkningen av tarifferna är en omfattande arbetsuppgift, vartill kommer, att alla för allmänheten avsedda trycksaker rörande verksamheten, broschyrer och dylikt, måste bliva föremål för omarbetning. Om Kungl. Maj:t inom en nära framtid — vilket av ovan angivna skäl torde vara nödvändigt — fastställer nya försäkringstekniska grunder för verksamheten, måste pensionsstyrelsen med tillämpning av dessa grunder och under iakttagande av de i den nuvarande lagen stadgade reglerna rörande statsbidrag och förvaltningskostnader utfärda nya tariffer samt anskaffa för allmänhetens upplysning erforderliga trycksaker. Därest den av mig föreslagna lagen om folkpensionering, vilken är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1937, vinner riksdagens bifall,

skulle pensionsstyrelsen därefter ha att vidtaga samma åtgärder på nytt före nämnda tidpunkt. Ett dylikt dubbelt arbete bör givetvis så vitt möjligt undvikas.

Härtill kommer att det även ur allmänhetens synpunkt är mindre önskvärt med täta omläggningar av här angiven art. Inom privat försäkringsverksamhet förhåller det sig i allmänhet så, att vid försäkringens tecknande ett avtal träffas, enligt vilket försäkringstagaren förbinder sig att erlagga viss årlig avgift och försäkringsgivaren att vid försäkringsfallets inträffande utbetala de utfästa förmånerna. Detta avtal rubbas icke av de förändringar med avseende å grunderna för verksamhetens bedrivande, som kunna komma att vidtagas efter försäkringsavtalets ingående. I den av pensionsstyrelsen bedrivna frivilliga försäkringen åter betraktas varje avgift som en engångsavgift, beträffande vilken i fråga om valutans för avgiften gälla de bestämmelser, som äro i kraft just vid tidpunkten för avgiftens erläggande. För en person, som önskar att genom regelbundet erläggande av avgifter tillförsäkra sig en frivillig pension av viss storlek, måste därför möjligheten att omläggning av grunderna för verksamheten kunna visa sig nödvändiga innebära ett osäkerhetsmoment, som, om dylika omläggningar vidtagas tid efter annan, kan komma att i ogynnsam riktning påverka anslutningen till försäkringen.

På grund av det anförda och då den föreliggande frågan icke äger direkt samband med den av mig tidigare föreslagna reformen av pensionsförsäkringen i övrigt, föreslår jag, att åt 34 § pensionsförsäkringslagen i tillämpliga delar gives den ändrade lydelse, som jag vid framläggandet den 22 februari 1935 av förslag till lag om folkpensionering förordat beträffande den motsvarande paragrafen, 35 §, i nämnda lagförslag.

Den sålunda ifrågasatta lagändringen torde böra träda i kraft vid tidpunkt, då nya tariffer kunna föreligga. Enär denna tidpunkt icke kan för närvarande fixeras synes det böra överlåtas åt Konungen att bestämma densamma.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett i överensstämmelse med det anförda upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:
Henry Rooth.

¹ Bilagan, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 20 mars 1935.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet MOLIN,
regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GELJER,
BAGGE.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 8 mars 1935, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen oförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn juris doktorn Ivar Strahl.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 22 mars 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 20 mars 1935 avgivna utlåtande över det den 8 mars 1935 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 34 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring*.

Med förmälan att lagrådet lämnat förslaget utan erinran hemställer fördraganden — under framhållande av att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen syntes kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlåtande i allmänhet stadgade tid gått till ända — att förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Erik Skoglund.